

**Арча район Советы
КАРАРЫ**

« 25 » июнь 2026 ел

№ 63

**Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы территориясендәге
жирләрне жирле эһәмияттәге махсус сакланылучы территорияләр жирләренә
кертү, жирле эһәмияттәге махсус сакланылучы территорияләр жирләреннән
файдалану һәм саклау тәртибен раслау турында**

Россия Федерациясе Жир кодексының 94 статьясы, “Жирләрне яисә жир кишәрлекләрен бер категориядән икенче категориягә күчерү турында” 2004 елның 21 декабрендәге 172-ФЗ номерлы Федераль законы нигезендә Арча район Советы карар кабул итте:

1. Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы территориясендәге жирләрне жирле эһәмияттәге махсус сакланылучы территорияләр жирләренә кертү, жирле эһәмияттәге махсус сакланылучы территорияләр жирләреннән файдалану һәм аларны саклау тәртибен расларга (1 нче кушымта).

2. Арча район Советының “Арча муниципаль районы жирләрен жирле эһәмияттәге махсус сакланылучы территорияләр жирләренә кертү, алардан файдалану һәм аларны саклау тәртибе турында” Нигезләмәне раслау турында” 2012 елның 17 февралендәге 114нче номерлы карары үз көчен югалткан дип танырга.

3. Әлеге карар рәсми басылып чыккан көненнән үз көченә керә.

4. Әлеге карарны Татарстан Республикасының рәсми хокукий мәгълүмат порталында (<http://pravo.tatarstan.ru>) бастырып чыгарырга һәм Арча муниципаль районы сайтында (www.arsk.tatarstan.ru) урнаштыру юлы белән халыкка житкерергә.

5. Әлеге карарның үтәлешен тикшереп торуны Арча муниципаль районының Мөлкәт һәм жир мөнәсәбәтләре палатасына йөкләргә.

Арча муниципаль районы башлыгы,
вазыйфаларын башкаручы,
Арча район Советы рәисе урынбасары

Р.Д.Мөхәмәдияров

**Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы территориясендәге
жирләрне жирле әһәмияттәге махсус сакланылучы территорияләр жирләренә
кертү, жирле әһәмияттәге махсус сакланылучы территорияләр жирләреннән
файдалану һәм аларны саклау
Тәртибе**

1. Гомуми нигезләмәләр

1.1. Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы территориясендәге жирләрне жирле әһәмияттәге махсус сакланылучы территорияләр жирләренә кертүнең, жирле әһәмияттәге махсус сакланылучы территорияләр жирләреннән файдалануның һәм саклауның әлеге тәртибе Россия Федерациясә Жир кодексының 94 нигезендә махсус табигатьне саклау, фәнни, тарихи-мәдәни, эстетик, рекреацион, савыктыру һәм башка кыйммәткә ия жир кишәрлекләрен кертү тәртибен билгеләү максатында эшләнгән жирле әһәмияттәге махсус сакланылучы территорияләр жирләренә карата әһәмияте, шулай ук әлеге категориядәге жирләрдән файдалану һәм аларны саклау өлкәсендәге мөнәсәбәтләрне жайга сала.

1.2. Махсус сакланылучы территорияләр жирләренә тулысынча яисә өлешчә хужалык әйләнешеннән алынган һәм алар өчен махсус хокукый режим билгеләнгән жирләр керә.

1.3. Жирле әһәмияттәге махсус сакланылучы территорияләр жирләренә (алга таба – махсус сакланылучы территорияләр жирләре) түбәндәгеләр керә::

- а) махсус сакланылучы табигать территорияләре жирләре;
- б) табигатьне саклау билгеләнешендәге жирләр;
- в) рекреацион билгеләнештәге жирләр;
- г) тарихи-мәдәни билгеләнештәге жирләр;
- д) аеруча кыйммәтле жирләр.

1.4. Махсус сакланылучы табигать территорияләре жирләренә гражданнарны дэвалау һәм ял итү өчен билгеләнгән жирле әһәмияттәге дэвалау-савыктыру урыннары һәм курортлар керә. Махсус сакланылучы табигать территорияләре Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы милкендәге жир кишәрлекләрендә, шулай ук дэүләт милке чикләnmэгән жир кишәрлекләрендә төзелергә мөмкин.

1.5. Табигатьне саклау билгеләнешендәге жирләргә урман законнарында каралган саклагыч урманнар билэгән жирләр (урман фонды жирләрендә, махсус сакланылучы территорияләр жирләрендә урнашкан саклагыч урманнардан тыш), табигатьне саклау функцияләрен үтәүче башка жирләр керә.

1.6. Рекреацион билгеләнештәге жирләргә гражданнарның ялын, туризмны, физкультура-савыктыру һәм спорт эшчәнлеген оештыру өчен билгеләнгән һәм файдаланыла торган жирләр керә.

Рекреацион билгеләнештәге жирләр составына ял йортлары, пансионатлар, кемпинглар, физик культура һәм спорт объектлары, туристлык базалары, стационар һәм палаткалы туристлык-сәламәтлөндерү лагерьлары, балыкчы һәм аучы йортлары,

балалар туристлык станцияләре, туристлык парклары, урман парклары, укыту-туристлык сукмаклары, трассалар, балалар һәм спорт лагерлары һәм башка шундый объектлар урнашкан жир кишәрлекләре керә.

1.7. Тарихи-мәдәни билгеләнештәге жирләргә Россия Федерациясе халыкларының мәдәни мирас объектлары (тарихи һәм мәдәни ядкарьләр), шул исәптән археологик мирас объектлары, истәлекле урыннар, шул исәптән тарихи кәсепләр, производстволар һәм һөнәрләр, хәрби һәм гражданнарны күмү урыннары жирләре керә.

1.8. Аеруча кыйммәтле жирләргә чикләрендә аерым фәнни, тарихи-мәдәни кыйммәткә ия булган табигать объектлары һәм мәдәни мирас объектлары булган жирләр керә.

1.9. Тарихи һәм мәдәни ядкарьләр булмаган, әмма тарихи һәм мәдәни ядкарьләргә саклау зоналары чикләрендә урнашкан объектлар урнашкан жир кишәрлекләре тарихи һәм мәдәни ядкарьләргә саклау таләпләрен исәпкә алып билгеләнгән шәһәр төзелеше регламентлары нигезендә файдаланыла.

1.10. Федераль кануннар нигезендә Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы чикләрендә махсус сакланылучы территорияләргә урманнар, парклар, су саклау зоналары булган башка төр жирләре билгеләнергә мөмкин.

2. Жирләргә махсус сакланылучы территорияләр жирләргә кергү тәртібе

2.1. Жирләргә махсус сакланылучы территорияләр жирләргә кергү һәм аларда махсус сакланылучы территория төзү инициативасы (алга таба – инициатива) белән чыга ала:

а) гражданның, шулай ук юридик затлар, шул исәптән иҗтимагый һәм дини берләшмәләрдән;

б) Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы жирле үзидарә органнары һәм аларның вазыйфалары затларыннан, шулай ук дәүләт хакимияте органнары һәм аларның вазыйфалары затларыннан.

2.2. Инициатива әлеге Тәртіпнең 2.1 пунктында күрсәтелгән субъектлар тарафыннан Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы Башкарма комитетына (алга таба – Башкарма комитетка) мөрәҗәгать рәвешендә рәсмиләштерелә, ул Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы башкарма комитеты җитәкчесе (алга таба – Башкарма комитет җитәкчесе) исеменә җибәрелә.

2.3. Мөрәҗәгатькә кушымта итеп бирелә:

а) махсус сакланылучы территория төзү планлаштырыла торган билгеләнешкә, территориянең кыйммәтенә бәйле рәвештә табигатьне саклау, фәнни, тарихи-мәдәни, рекреацион йә башка территорияне нигезләүне үз эченә алган махсус сакланылучы территория төзү мөмкинлеге турында аңлатма язуы;

б) планлаштырыла торган махсус сакланылучы территорияне урнаштыру схемасы, аның планлаштырыла торган мәйданы, планлаштырыла торган махсус сакланылучы территория составына керә торган жир кишәрлекләргә кадастр номерлары күрсәтелә;

в) дәүләт тарихи-мәдәни экспертизасының уңай бәяләмәсе (жир кишәрлекләре жирле (муниципаль) әһәмияттәге мәдәни мирас объектларын саклау зоналары чикләрендә урнашкан очракта).

2.4. Мөрәжәгатьне карау өчен өстәмә мәгълүмат һәм документлар алырга кирәк булган очракта Башкарма комитет ведомствоара мәгълүмати хезмәттәшлекне гамәлгә ашыра һәм тиешле ведомствоара гарызнамәләрне вәкаләтле органнарга һәм оешмаларга жибәрә.

2.5. Башкарма комитет кергән мөрәжәгатьне мөрәжәгатьләрне карау өчен федераль законнарда һәм Татарстан Республикасы законнарында билгеләнгән тәртиптә һәм вакытларда карый.

2.6. Мөрәжәгатьләрне карау максатларында Башкарма комитет тарафыннан жирләрне махсус сакланылучы территорияләр жирләренә кертү һәм аларда махсус сакланылучы территория булдыру турындагы мөрәжәгатьләрне карау буенча даими комиссия (алга таба – комиссия) төзелә. Комиссия Башкарма комитет күрсәтмәсе белән төзелә һәм раслана.

2.7. Комиссия кергән мөрәжәгатьне территориаль планлаштыру документларын исәпкә алып, территориясендә махсус сакланылучы территория төзү планлаштырыла торган жирләрдән фактта файдалануны исәпкә алып, шулай ук махсус сакланылучы территория төзү планлаштырыла торган жирләрдән һәм жир кишәрлекләреннән файдалануның экологик, шөһәр төзелеше һәм башка шартларын исәпкә алып карый.

2.8. Мөрәжәгатьне карау нәтижәләре буенча комиссия түбәндәге карарларның берсен кабул итә:

а) муниципаль округ башлыгына жирләрне (жир кишәрлеген) махсус сакланылучы территорияләр жирләренә кертүгә һәм махсус сакланылучы территория төзүгә тәкъдим итәргә;

б) муниципаль округ башлыгына жирләрне (жир кишәрлеген) махсус сакланылучы территорияләр жирләренә кертүдән һәм махсус сакланылучы территория төзүдән баш тартуны тәкъдим итәргә.

2.9. Комиссия кабул иткән карарны исәпкә алып Башкарма комитет түбәндәгеләр турында карар проекты эзерли:

а) жирләрне (жир кишәрлеген) махсус сакланылучы территорияләр жирләренә кертү һәм аларда махсус сакланылучы территория булдыру;

б) жирләрне (жир кишәрлеген) махсус сакланылучы территорияләр жирләренә кертүдән һәм аларда махсус сакланылучы территория төзүдән баш тарту.

19. Башкарма комитет жирләрне (жир кишәрлеген) махсус сакланылучы территорияләр жирләренә кертү һәм аларда махсус сакланылучы территория булдыру турында карар йә күрсәтелгән жирләрне (жир кишәрлеген) махсус сакланылучы территорияләр жирләренә кертүдән баш тарту һәм аларда махсус сакланылучы территория булдыру турында карар чыгара.

Жирләрне (жир кишәрлеген) махсус сакланылучы территорияләр жирләренә кертүдән һәм аларда махсус сакланылучы территория булдырудан баш тарткан очракта, Башкарма комитет тарафыннан баш тартуның дәлилленгән нигезләмәсе мөрәжәгать инициаторына жибәрелә.

2.10. Жирләрне (жир кишәрлеген) махсус сакланылучы территорияләр жирләрәнә кертүдән һәм аларда махсус сакланылучы территория булдырудан баш тарту өчен нигез булып тора:

а) жирләрне (жир кишәрлеген) махсус сакланылучы территорияләр жирләрәнә кертү һәм аларда махсус сакланылучы территория булдыру гамәлдәге законнарға, шул исәптән территориаль планлаштыру документларына, махсус сакланылучы территория төзү планлаштырыла торган жирләрдән һәм жир кишәрлекләреннән файдалануның экологик, шәһәр төзелеше шартларына каршы килә;

б) әлеге Тәртипнең 2.3 пунктында күрсәтелгән мөрәжәгатьтә яисә документларда дөрес булмаган яисә тулы булмаган белешмәләр тапшырылган.

2.11. Махсус сакланылучы территориянең хокукий режимы махсус сакланылучы территория турындагы Нигезләмә белән билгеләнә, ул Башкарма комитет карары белән раслана һәм түбәндәге белешмәләрне үз эченә ала:

а) махсус сакланылучы территориянең исеме, аның билгеләнеше, аны төзүнең максатлары һәм бурычлары;

б) махсус сакланылучы территориянең урнашу урыны характеристикалары (табигый һәм ясалма объектларга карата урнашуы, территория рельефы);

в) махсус сакланылучы территория майданы;

г) махсус сакланылучы территория составына керүче жир кишәрлекләренен кадастр номерлары;

д) махсус сакланылучы территория билгеләнеше нигезендә хужалык эшчәнлеген чикләү;

е) гамәлдәге законнар таләпләрен исәпкә алып, махсус саклау режимы;

ж) махсус сакланылучы территориядә жир кишәрлекләреннән гамәлдәге законнар нигезендә файдалануның рөхсәт ителгән төрләре;

з) махсус сакланылучы территория белән идарә итү, финанслау һәм аның эшчәнлеген тәртибе.

2.12. Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы Башкарма комитетының жирләрне (жир кишәрлеген) махсус сакланылучы территорияләр жирләрәнә кертү һәм аларда махсус сакланылучы территория булдыру турындагы карары Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы Уставында каралган тәртиптә рәсми рәвештә басылып чыгарга тиеш.

23. Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы территориясендә махсус сакланылучы табигать территориясе төзелгән очракта Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы Башкарма комитетының жирләрне (жир кишәрлеген) махсус сакланылучы территорияләр жирләрәнә кертү һәм аларда махсус сакланылучы табигать территориясе булдыру турындагы карары күчermәсе, шулай ук әлеге территория турындагы Нигезләмә күчermәсе кабул ителгән көннән алып 10 эш көне эчендә махсус сакланылучы табигать территорияләренен дәүләт кадастрын алып бару өлкәсендә Татарстан Республикасы башкарма хакимиятенен вәкаләтле органына жиbәрелә.

Әгәр төзелә торган махсус сакланылучы табигать территориясе Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы милкендәге жир кишәрлекләренен гомуми майданының биш проценттан артыгын биләсә, Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы Башкарма комитетының жирләрне (жир кишәрлеген) махсус

сакланылучы территорияләр жирләренә кертү һәм аларда махсус сакланылучы территория булдыру турындагы карары Татарстан Республикасы дәүләт хакимиятенә тиешле органы белән килештерелә.

3. Жирле әһәмияттәге махсус сакланылучы территорияләр жирләреннән файдалануның хокукый режимы.

3.1. Жирле әһәмияттәге махсус сакланылучы территория жирләре кишәрлекләре жирле әһәмияттәге махсус сакланылучы территорияләренә саклауны, тотуны һәм алардан файдалануны гамәлгә ашыручы учреждениеләргә, оешмаларга даими (вакыты чикләнмәгән) файдалануга бирелә.

3.2. Жирле әһәмияттәге махсус сакланылучы территория жирләре чикләрендәге жир кишәрлекләре, әгәр бу жирле әһәмияттәге махсус сакланылучы территория жирләрен саклау һәм алардан файдалану режимына каршы килмәсә, Башкарма комитет карары буенча гражданнарга, юридик затларга, иҗтимагый һәм дини берләшмәләргә рекреация, физкультура-савыктыру һәм мәдәни-агарту максатларында арендага бирелергә мөмкин.

3.3. Жирле әһәмияттәге махсус сакланылучы территорияләр жирләре чикләрендә жир кишәрлекләрен гражданнарга һәм юридик затларга милеккә, даими (вакыты чикләнмәгән) файдалануга бирү (махсус сакланылучы табигать территорияләрен саклауны, тотуны һәм алардан файдалануны гамәлгә ашыручы учреждениеләрдән, оешмалардан тыш) рөхсәт ителми.

3.4. Федераль законнарда каралган очракларда милек хокукында гражданнарның һәм юридик затларның жир кишәрлекләрен жирле әһәмияттәге махсус сакланылучы территорияләр жирләренә кертү рөхсәт ителә.

3.5. Жирле әһәмияттәге махсус сакланылучы территорияләр жирләре чикләрендә жир кишәрлекләренә максатчан билгеләнешен үзгәртү яисә аларның максатчан билгеләнешенә каршы килә торган ихтыяҗлар өчен жиргә хокукларны туктату рөхсәт ителми.

4. Жирле әһәмияттәге махсус сакланылучы территориядән файдалану һәм аны саклау тәртибе

4.1. Жирле әһәмияттәге махсус сакланылучы территорияләр зоналары составына кертелгән жир кишәрлекләре, махсус сакланылучы уникаль һәм типик табигать территорияләрен, табигатьне саклау, рекреацион, тарихи-мәдәни билгеләнештәге жирләренә саклап калу һәм яхшырту принципларыннан чыгып, жир законнары, Россия Федерациясә, Татарстан Республикасы законнары, әлегә тәртип таләпләре нигезендә файдаланыла.

4.2. Жирле әһәмияттәге махсус сакланылучы территорияләр чикләрендә хужалык эшчәнлеген алып бару, шул исәптән әлегә территорияләренә социаль-иңтисадый үсеш мәсьәләләре, аларның эшчәнлеген тәмин итә торган объектлар һәм корылмалар төзү Башкарма комитет белән килештереп гамәлгә ашырыла.

4.3. Жирле әһәмияттәге махсус сакланылучы территорияләр жир кишәрлекләреннән файдаланучылар махсус сакланылучы территорияләренә саклауны һәм аларны махсус саклауның һәм алардан файдалануның билгеләнгән режимы үтәләшен тикшереп торуны гамәлгә ашыручы затларны, шулай ук жирле әһәмияттәге

махсус сакланылучы территорияләр жирләрен саклап калу һәм үстерү буенча проект алды эзләнүләрен, фәнни-тикшеренү эшләрен һәм проект эшләнмәләрен башкаручы затларны Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы Башкарма комитетының рөхсәте булганда үзләре биләгән жир кишәрлекләренә кертергә тиеш.

4.4. Жир кишәрлегеннән файдалануның билгеләнгән режимын бозган очракта, шулай ук әлеге Тәртипнең 4.3 пунктында күрсәтелгән затлар биләгән кишәрлекләргә керү өчен киртәләр тудырган очракта, гражданның, вазыйфай затлар, юридик затлар Россия Федерациясә законнары нигезендә җаваплылыкка тартыла.

Гражданның һәм юридик затлар жир кишәрлеген саклау һәм алардан файдалану режимын тупас йә кабат бозган очракта жир кишәрлеген арендау шартнамәсә законнарда билгеләнгән тәртиптә аны алга таба яңарту хокукынан башка өзәлергә тиеш.

Аренда шартнамәсә туктатылганда бушатыла торган жир кишәрлегеннән файдаланучылар аны жирле әһәмияттәгә махсус сакланылучы территориянең жир билгеләнеше нигезендә файдалану өчен яраклы хәлгә китерергә тиеш.

4. Жирле әһәмияттәгә махсус сакланылучы территорияләр жирләрен саклау

5.1. Жирле әһәмияттәгә махсус сакланылучы территорияләр жирләрен саклау түбәндәгеләр максатында башкарыла:

а) жирләренң деградациясен, пычрануын, чүпләнүен, бозылуын һәм хужалык эшчәнлегенң башка тискәре (зарарлы) йогынтысын булдырмау;

б) хужалык эшчәнлегенң тискәре (зарарлы) йогынтысына дучар булган жирләренә яхшыртуны һәм торгызуны тәмин итү.

Жирле әһәмияттәгә махсус сакланылучы территорияләренә тискәре антропоген йогынтылардан яклау максатларында аларга якын жир кишәрлекләрендә һәм су пространствосында хужалык эшчәнлегенң җайга салына торган режимы булган саклау зоналары төзәлергә мөмкин.

Жирле әһәмияттәгә махсус сакланылучы территорияләренң саклау зоналары жир кишәрлекләре миләкчәләреннән, жир биләүчәләрдән, жирдән файдаланучылардан, арендаторлардан жир кишәрлекләрен тартып алмыйча билгеләнә.

Махсус сакланылучы территорияләр чикләрендәгә жир кишәрлекләре миләкчәләре, хужалары, алардан файдаланучылар һәм аларны арендага алуылар аларда билгеләнгән махсус саклау режимын үтәргә тиеш. Режим бозылган очракта алар законнарда билгеләнгән җаваплылыкка тартыла.

5.2. Махсус сакланылучы территориянең саклау зонасы чикләрендә хужалык һәм башка эшчәнлеккә чикләүләр кертәлергә мөмкин:

а) территориянең гидрологик режимын үзгәртүгә алып баручы эшләр;

б) эзләнү эшләре һәм файдалы казылмалар эшкәртү;

в) авыл хужалыгы максатларында агрохимикатлар һәм пестицидлар куллану;

г) биналар, корылмалар, юллар төзү, сәнәгать һәм авыл хужалыгы предприятиеләрен урнаштыру;

д) төп файдаланудагы кисүләр;

- е) оештырылмаган рекреацион эшчәнлек, автотранспорт тукталышларын урнаштыру, билгеләнгән урыннардан һәм мәйданчыклардан читтә учаклар ягу;
- ж) аучылык, хайваннар дөньясынан файдалануның башка төрләрә;
- з) житештерү һәм куллану калдыкларын урнаштыру;
- и) терлекләр көтүе;
- к) жирле әһәмияттәге махсус сакланылучы территория режимын бозуга китерергә мөмкин булган башка эшчәнлек төрләрә.

Гражданнар һәм юридик затлар өчен хужалык һәм башка эшчәнлекнең билгеләнгән режимын үтәү мәжбүри.

5.3. Хужалык һәм башка эшчәнлекне чикләүләрне дә кертәп, жирле әһәмияттәге махсус сакланылучы территориянең саклау зонасы режимы жирле әһәмияттәге махсус сакланылучы территориянең категориясен, урнашу урынын исәпкә алып Башкарма комитет тарафыннан билгеләнә.

5.4. Жирле әһәмияттәге махсус сакланылучы территорияләр жирләрендә тыела:

- а) бу жирләрнең төп билгеләнеше белән туры килми торган (туры килми торган) эшчәнлек;
- б) бакчачылык һәм дача кишәрлекләре бирү;
- в) автомобиль юллары, торба үткәргечләр, электр тапшыру линияләре һәм башка коммуникацияләр төзү, шулай ук жирле әһәмияттәге махсус сакланылучы территорияләр жирләренең эшләвенә бәйлә булмаган сәнәгать, хужалык һәм торак объектларын төзү һәм файдалану;
- г) жирле әһәмияттәге махсус сакланылучы территорияләр жирләренең эшләвенә бәйлә булмаган механик транспорт чараларының хәрәкәте һәм тукталышы, терлекләренә автомобиль юлларыннан читтә куу;
- д) махсус сакланылучы территория режимын бозуга китерергә мөмкин булган башка эшчәнлек төрләрә.

4. Жирле әһәмияттәге махсус сакланылучы территорияләр жирләренең торышын тикшереп тору

6.1. Жирле әһәмияттәге махсус сакланылучы территорияләр жирләренең торышын, шулай ук табигать объектларына һәм жирле әһәмияттәге махсус сакланылучы территорияләр жирләре комплексларына йогынты ясый торган яисә ясарга сәләтле эшчәнлекнең барлык төрләрен контрольдә тотуны Арча муниципаль районы Башкарма комитеты гамәлгә ашыра.